

*А. Г. Стельмах,
методист центру упровадження
освітніх інновацій
КЗ «Житомирський ОІППО»
ЖОР*

Зреалізуємо принципи педагогіки партнерства в освітніх округах – пришвидшимо розбудову Нової української школи

Діалог і багатостороння комунікація має замінити односторонню авторитарну комунікацію.

Децентралізаційні процеси, які відбуваються в країні, безпосередньо стосуються й освітньої галузі. Саме від якості освіти, як засвідчує світовий досвід, залежить інтелектуальний, загальнокультурний, духовний, соціальний, економічний розвиток суспільства, нації, держави.

Тому нині надважливим завданням державної ваги для органів освіти, особливо у новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ), є формування ефективної системи управління освітою.

Регламентує організацію такої системи Положення про освітній округ, затверджене постановою КМУ від 27.08.2010 р. №777 (в редакції постанов КМУ від 20.01.2016р. № 79, від 31.08.2016 р. № 574, від 19.04.2017р. № 289).

За даним документом (зі змінами та доповненнями) головною метою освітнього округу є :

- створення єдиного освітнього простору;
- забезпечення рівного доступу осіб, у тому числі з особливими освітніми потребами, до якісної освіти;
- створення умов для здобуття особами якісної освіти, незалежно від місця їх проживання;
- впровадження допрофільної підготовки та профільного навчання.

Необхідно відмітити, що в області напрацьовано вагомий досвід роботи з організації та діяльності освітніх округів, який висвітлювався і висвітлюється в педагогічній пресі обласного та всеукраїнського рівня, на сайті КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, інших сайтах мережі інтернет. Позитивним є той факт, що у своїх публікаціях працівники методичних служб, керівники закладів освіти інших регіонів країни часто посилаються на наш досвід.

Однак сучасні реалії у світі і в нашій країні спонукають до перегляду окремих усталених поглядів на організацію освітнього процесу в навчальних закладах з очікуваним кінцевим результатом.

До цього зобов'язує державний документ – Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа», де розкрито ідеологію змін в освіті України, що закладено в проекті нового базового Закону України «Про освіту». Місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини, щоб зі школи виходив випускник – особистість, патріот, інноватор.

Одним із дев'яти компонентів формули Нової української школи ключовим є педагогіка партнерства.

К. Робінсон, міжнародний радник з питань розвитку систем освіти, відзначав, що «освіта по-справжньому процвітатиме лише за умови партнерства та співпраці в самих школах, між школами, а також між іншими організаціями».

Тому освітній округ, як засвідчує багаторічний досвід, є найоптимальнішою, найефективнішою безконфліктною моделлю освіти за умови забезпечення його розвитку, визначення та посилення опорної школи округу, налагодження партнерських взаємозв'язків між усіма суб'єктами ОО.

Міністр МОН України Л. Гриневич зазначила: «Ми можемо оновити зміст освіти, поставити у школі хороше обладнання..., але якщо туди не прийдуть учителі, які володіють методами навчання компетентностей, які люблять роботу і розуміють, що таке педагогіка партнерства, тоді реформа в освіті не відбудеться. Учитель перший стоїть на порозі завтрашнього дня».

Отже, нова школа працюватиме на засадах педагогіки партнерства.

Розкриємо значення окремих понять, що допоможе осмислити суть даної проблеми.

Партнер – це той, хто бере участь у якійсь справі разом із ким-небудь.

Партнерство – добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб, це найвища форма співробітництва.

Педагогіка партнерства – напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію і гуманізацію педагогічного процесу.

Демократизація освіти – це принцип реформування освіти в Україні на демократичних засадах, який передбачає децентралізацію, регіоналізацію в управлінні освітою, автономізацію навчально-виховних закладів у вирішенні основних питань діяльності, перехід до державно-громадської системи управління освітою (участь батьків, громадськості), співробітництво учитель–учень – батьки у навчально-виховному процесі.

Гуманізація освіти – це створення умов для самореалізації, самовизначення учнів, орієнтація навчально-виховного процесу на формування особистості у всій багатогранній повноті її інтелектуального, культурного, психологічного і соціального розвитку.

У концептуальних засадах «Нова українська школа» зафіксовано основні принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Наукою доведено, що партнерство можливе лише при взаємодії, основою якого є діалог. Він будується за такою моделлю: довіра – рівність – добровільність – відповідальність

Іван Підласий стверджує: «Без діалогічності не вийде взаємодії, оскільки будь-яка спільна діяльність потребує уміння домовлятися, вступати в діалог. Саме наявність та якість діалогу свідчить про ступінь реалізації суб'єкт-суб'єктного підходу».

У скандинавських країнах «педагогіку партнерства» називають «педагогікою діалогу». А в Академії Платона (заснов. у 338 р до н. е.) діалогічне навчання було основним методом.

Як же перейти до педагогіки партнерства, щоб озвучені принципи стали типовим явищем у діяльності кожної школи зокрема та освітнього округу в цілому?

Саме над таким проблемним питанням працює новостворена обласна творча група, до складу якої увійшли високопрофесійні творчі особистості: представники методичної служби, голови рад освітніх округів, їхні заступники з науково-методичної роботи, директори новостворених опорних шкіл, вчителі.

Розроблено відповідний алгоритм діяльності творчої групи, а саме:

- опрацювання нормативної бази, наукових надбань вітчизняних та зарубіжних вчених з вищезазначеної теми;
- ознайомлення з напрацьованим досвідом роботи;
- розробка моделей реалізації принципів педагогіки партнерства;
- апробація ідей педагогіки партнерства в практичній діяльності членами творчої групи;

- проведення моніторингових досліджень результативності впровадження ідей педагогіки партнерства;
- розробка рекомендацій для впровадження в діяльність освітніх округів;
- висвітлення результатів роботи творчої групи у ЗМІ, на сайті КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР.

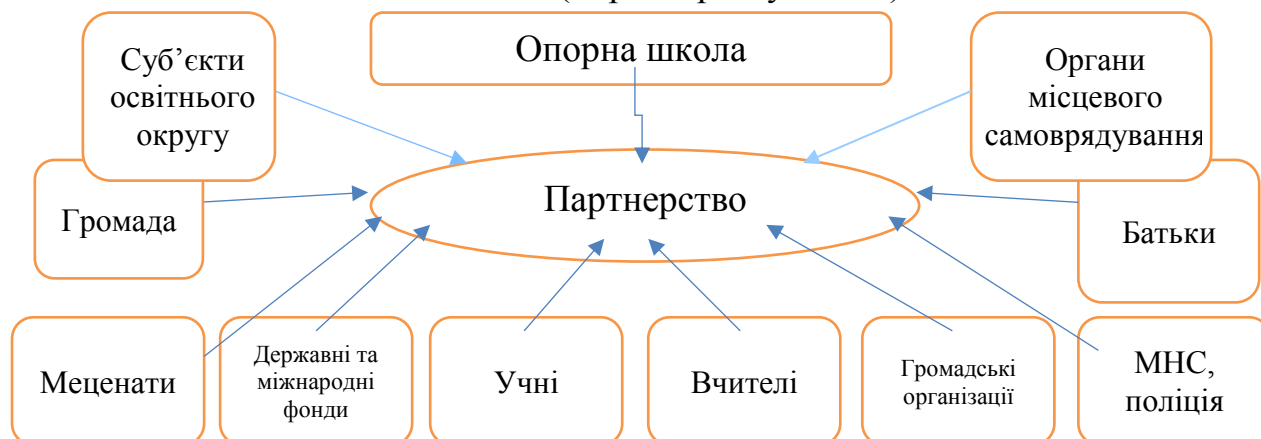
Такий підхід можливий на рівні району та ОТГ.

Наведемо приклад впровадження педагогіки партнерства у Червоненському освітньому окрузі Червоненської ОТГ Андрушівського району (начальник відділу освіти Степанчук Ю.О., голова ради ОО, директор Червоненської ЗОШ І–ІІІ ст., член обласної творчої групи Іщук Л.М.), на базі якого 27 квітня було проведено обласний семінар з теми «Реалізація принципів педагогіки партнерства в освітньому окрузі» за участю членів творчої групи.

Червоненський освітній округ утворений 2011 року розпорядженням голови Андрушівської РДА. В округ ввійшли Червоненська ЗОШ І–ІІІ ступенів, Глинівецька ЗОШ І–ІІІ ступенів, Крилівська ЗОШ І–ІІ ступенів, ДНЗ «Калинка» (сmt Червоне), ДНЗ «Горобинка» (сmt Червоне), ДНЗ «Сонечко» (с. Забара), ДНЗ «Сонечко» (с. Крилівка), Червоненський центр дозвілля та Червоненська селищна бібліотека. У 2015 році була затверджена Червоненська об'єднана територіальна громада. При цьому межі освітнього округу не були порушені і він продовжив свою діяльність як складова частина ОТГ. Червоненська загальноосвітня школа є опорною школою Червоненського освітнього округу.

На основі проведення адміністрацією опорної школи аналітико-діагностичних досліджень серед вчителів, учнів, батьків, громадськості щодо визначення стратегії розвитку освітнього округу була підтримана ідея реалізації педагогіки партнерства і розроблена відповідна модель.

Модель педагогіки партнерства опорної школи (директор Іщук Л.М.)

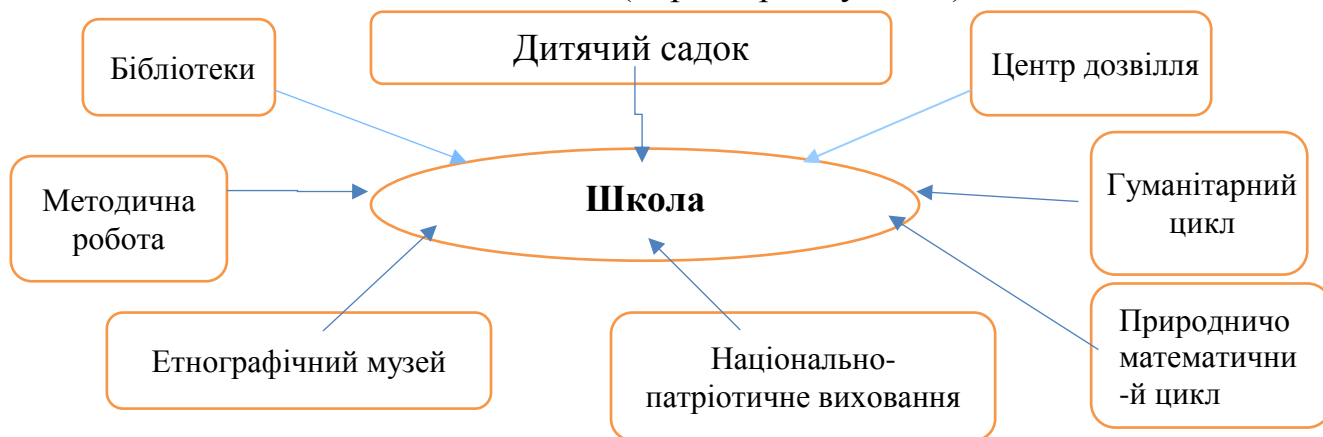

Крім того, школи-суб'єкти даного освітнього округу розробили власні моделі.

**Модель соціального партнерства Глинівецької ЗОШ І-ІІІ ст.
(директор Богайчук І.Д.)**

**Модель партнерства в навчально-виховному процесі Крилівської
ЗОШ І-ІІ ст. (директор Ящук Г.С.)**

«Важливо, – як стверджує директор опорної школи, – що освітній округ у даних моделях розглядається не як пасивний споживач благ, а як рівноправний партнер, вносячи посильний вклад у розвиток громади. Адже на плечі громади покладена лівова частка фінансових витрат на утримання освіти і культури; на харчування дітей, їх оздоровлення; на розробку різних проектів тощо. Тож і округ для громади, окрім надання освітніх послуг, робить посильний вклад у її розвиток, а саме: проводяться різноманітні екологічні заходи («Чисте селище», «Операція «Пластик»», «Посади дерево» та інші); організуються концерти до держаних свят та свят місцевого значення за

участю дитячого ансамблю «Веретенце» (кер. Виставкіна Н.І.), хореографічного гуртка «Соняшник» (кер. Лисецька Л.М.), учительського народного ансамблю «Надія» (кер. Чепурна О.В.). Суб'єкти округу проводять активну волонтерську діяльність».

Колектив освітнього округу, спираючись на наукову думку, що «процес запровадження нововведень у практику шкільної системи освіти здійснюється поступово і поетапно», для реалізації педагогіки партнерства використовує такий алгоритм:

- усвідомлення колективом необхідності змін;
- пошук та актуалізація нових ідей;
- здійснення проектування нововведення творчою групою;
- управління процесом впровадження нововведення;
- стратегія управління та підготовка суб'єктів інноваційної діяльності до роботи в нових умовах;
- подолання опору та психологічного дискомфорту;
- оприлюднення результатів інноваційної педагогічної діяльності.

Зрозуміло, що фундаментом змін завжди був і є вчитель. Тому в опорній школі забезпечується науково-методичний та психологічний супровід підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів щодо реалізації принципів педагогіки партнерства в навчально-виховному процесі. Даний супровід здійснюють заступник директора з навчально-виховної роботи Атаманюк І.І., заступник директора з виховної роботи Пально Н.В., практичний психолог школи Петричук І.В.

З цією метою використовуються активні форми роботи з педагогічними кадрами: тематичні тренінги, майстер-класи з використання інноваційних форм та методів організації освітнього процесу, розробка проектів, конкурси на кращий предметний тиждень, організація роботи з обдарованими дітьми, творчою групою «Лідер» та ін.

У співробітництві з батьками основним постулатом розвитку стосунків є перенесення їх у горизонтальну площину, вчителі і батьки мають одну мету – виховати успішного, адаптованого до життя громадянина. І це, мабуть, основний принцип, за яким мають бути вибудовані стосунки батьки–школа. Батьківський комітет у школі – ініціатор усіх справ. Батьки – постійні учасники усіх виховних заходів. Є намагання створити у школі таку атмосферу, щоб батьки вільно і відкрито могли висловити свою думку з будь-якого питання. Систематично організовуються сімейні виставки з різних видів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва.

Психологом школи на допомогу педагогам округу розробляються спеціальні поради для здійснення партнерських стосунків вчитель–учень:

- не забороняти, а спрямовувати;
- не управляти, а співкерувати;
- не примушувати, а переконувати;
- не командувати, а організовувати;
- не обмежувати, а надавати свободу вибору.

Тільки за таких умов можливе навчання без примусу, яке характеризує:

- вимогливість, заснована на довірі;
- захопленість, народжена цікавим викладанням;
- заміна примусу бажанням, яке породжує успіх;
- ставка на самостійність і самодіяльність дітей;
- застосування непрямих вимог через колектив.

Заступником директора з навчально-виховної роботи разом із шкільним психологом для учасників обласного семінару було проведено тренінг «Урок – діалог як одна із активних форм співробітництва у навчально-виховному закладі».

Ищук Л.М., директор опорної школи, перефразувавши слова плавців, резюмує: «Щоб бути партнером, треба бути партнером».

Саме такими партнерами щодо розвитку освіти в громаді є голова селищної ради ОТГ Ящук Ю.В. зі своєю командою, адміністрація опорної школи, шкіл-суб'єктів освітнього округу, дошкільних закладів.

Пам'ятаймо одвічний закон гуманістичного демократичного партнерства: «Атмосфера добрих стосунків формує добру людину, а авторитарність і грубість сприяють розвитку мізантропічних рис у її характері, бо немає в раба вищого прагнення, ніж стати деспотом».

/Детальніше з досвідом роботи Червоненського освітнього округу щодо впровадження педагогіки партнерства можна ознайомитися на сайті КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР. /

Література

1. Положення про освітній округ від 27 серпня 2010р. № 777 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 79 від 20.01.2016 та № 574 від 31.08.2016. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/777-2010-%D0%BF>.

2. Концепція «Нова школа: простір освітніх можливостей». Режим доступу:

<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>

3. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: колективна монографія за загальною редакцією Єльникова Г.В. – Чернівці, 2009.

4. Конкурентоспроможний вчитель: теорія і практика: навчальний посібник./Ю.І. Завалевський. — Чернівці, 2010

5. Підласий І.П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя (8–17 розділів). – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 360 с.